

УДК 371.2 (09)

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ЕТАПІВ ЕВОЛЮЦІЇ ТЕРМІНУ «ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАЦІЯ» В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

С. М. Ефендієва

INVESTIGATION OF HISTORICAL STAGES OF THE TERM EVOLUTION "PEDAGOGICAL INNOVATION" IN MODERN SCIENTIFIC DISCOURSE

S. Efendiieva

У статті розглянуто основні поняття інноватики. Проаналізовано становлення педагогічної інноватики та теоретично обґрунтовано фактори ефективного управління інноваційним розвитком. Виділено сутність понять науковий та педагогічний дискурс. Досліджено історичні етапи еволюції терміну «педагогічна інновація». Охарактеризовано основні законопроекти про інноваційну діяльність в освіті.

Ключові слова: *термінологія, термін, інноваційний процес, технологія, інновація, педагогічна інновація, інноваційна діяльність.*

The article describes the basic concepts of innovation. The formation of pedagogical innovations and theoretically grounded factors of effective management of innovative development was analyzed. The essence of the concepts of scientific and pedagogical discourse was highlighted. The historical stages of the evolution of the term «pedagogical innovation» were investigated. The main draft laws about innovation activity in education were characterized.

Keywords: *terminology, term, innovation process, technology, innovation, pedagogical innovation, innovative activity.*

1. Вступ

Важливою ознакою сучасності є реалізація системного підходу до організації навчального процесу. Терміносистема освітньої інноватики має слугувати основою для побудови інноваційних теорій та розробки технологій їх практичної реалізації. Вибудовуючи теорію філософського, наукового, педагогічного, медичного дискурсу, вчені розглядають дискурс як діалог, дискусія, суперечка, обговорення, мова в мові, діяльність тощо. Науковий дискурс, інтегруючи в своїй структурі науку і освіту, спираючись на інформаційно-комунікаційні технології, займає домінуюче положення [1].

До категорій педагогічної інноватики належать такі поняття, як інновація та інноваційна діяльність, що розглядаються як цілеспрямовані та прогресивні зміни в освітній практиці шляхом створення, розповсюдження та освоєння новоутворень. Наукові інтереси педагогічної інноватики пов'язані з вивчення інноваційних процесів у системі освіти.

Початок становлення вітчизняної педагогічної інноватики пов'язаний з широковідомим рухом педагогів-новаторів у ХХ ст. Їх інноваційні пошуки й унікальні ідеї знайшли широкий відгук серед педагогічної спільноти, активно

поширювалися й впроваджувалися в освіті. Стратегічні напрями інноваційних перетворень у галузі освіти визначені в законах України «Про освіту» (1996), «Про інноваційну діяльність» (2002), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Положенні про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад (2009), Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (2012). Однак, механізми практичної реалізації цих нормативно-правових актів розроблені недостатньо, у зв'язку з цим актуалізуються наукові пошуки, що мають на меті теоретичне обґрунтування та апробацію нових підходів, моделей, технологій реалізації інновацій, спрямованих на підвищення їх системності та результативності.

В останнє десятиліття XX ст. в Україні інноваційні освітні процеси пов'язані з відродженням гуманістичної, демократичної системи національної освіти, цілісної та здатної до саморозвитку, спроможною синтезувати кращий вітчизняний і зарубіжний досвід.

Постає актуальною проблема аналізу та застосування ефективних педагогічних технологій, які сприяють зміні відносин суб'єктів навчального процесу та розвитку їхніх здібностей за допомогою упровадження інноваційних педагогічних технологій, нових концепцій.

2. Літературний огляд

Аналіз наукової літератури свідчить, що цільові, змістові та процесуальні особливості педагогічного дискурсу як інноваційної освітньої технології моделюються, передусім, на основі гуманістичних педагогічних ідей і технологій, вони спрямовані на актуалізацію освітніх потреб особистості. Педагогічний дискурс, будучи продуктом творчого пошуку, експерименту новаторів може стати унікальним надбанням навчально-виховної системи.

І. М. Дичківська [5], О. А. Дубасенюк [1], І. І. Коновальчук [3], В. Г. Кременя [10], А. С. Нісімчук [6], О. І. Помету [9], О. В. Попова [4], А. В. Хуторський [2], спрямовували увагу на пошук нових напрямів цілісного дослідження сфери освіти, виділення ціннісних основ її модернізації, визначення умов ефективності інноваційних процесів в освіті.

З усіх визначень поняття «інновація» найбільший інтерес для нас представляє те, що пов'язано з результатом. У даному випадку під інновацією (нововведенням) як складової освітнього процесу розуміємо результат творчої діяльності, спрямований на розробку, апробацію і поширення нових видів освітніх послуг, технологій, упровадження нових організаційних форм, що сприяють підвищенню якості підготовки майбутнього вчителя.

Наші дослідження показали, що сутність поняття «педагогічна інновація» знаходиться в експериментальному режимі, що супроводжується уточненням, виправленням та розробкою. Термін інновація є головним об'єктом управління навчально-виховним процесом, підвищує якість освіти, що спрямована на формування всебічно розвиненого фахівця, який буде більш конкурентоспроможним на ринку праці.

3. Мета та задачі дослідження

Мета проведених досліджень була – дослідити наукові основи визначення поняття «інновація», проаналізувати історичні етапи еволюцію терміну «педагогічна інноватика» та охарактеризувати основні законопроекти про інноваційну діяльність в освіті.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні основні задачі:

1. вивчити сутність поняття «педагогічна інноватики» в сучасній терміносистемі;
2. розглянути історичні етапи терміну «педагогічна інноватики»;
3. опрацювати законопроекти про інноваційну діяльність в освіті Закон України Про інноваційну діяльність від 4 липня 2002 р. та Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».

4. Особливості історичних етапів еволюції терміну «педагогічна інноватика» в сучасному науковому дискурсі

Визначення об'єкта і предмета педагогічної інноватики передбачає виявлення тієї специфічної сфери реальності, що може описати і пояснити педагогічна інноватика. А. В. Хуторський вважає, що об'єкт педагогічної інноватики не може обмежуватися інноваційним процесом, оскільки охоплює й інші характерні для інноватики процеси і явища [2].

Передусім зазначимо, що терміносистема педагогічної інноватики включає цілісність понять, які у своїх взаємозв'язках визначають вихідні теоретичні позиції та розкривають зміст основних теоретичних і практичних задач, які вирішує інноватика як наукова галузь [3].

Інноватика вивчає закономірності процесів розвитку, формування новацій, нововведень, механізмів управління змінами, подолання опору нововведенням, використання та поширення інноваційної діяльності, вплив на розвиток суспільства в цілому.

Загальновідомо, що термін «інновація» використовували німецькі та австрійські науковці в 40-і роки ХХ ст. при аналізі соціально-економічних і технологічних процесів. Згодом поняття «інновація» стало вживатися і в педагогічних дослідженнях, що означало все нове в системі освіти. Термін і поняття «інновації», як нової економічної категорії, ввів австрійський учений Йозеф Шумпетер. В роботі «Теорія економічного розвитку» уперше розглянув питання впливу інновацій на розвиток і дав визначення інноваційного процесу [4].

Уперше термін «інноватика» було вжито наприкінці ХХ ст. із метою визначення напрямку наукової діяльності теоретичних засад наукової методології і методів прогнозування створення інновацій, а також методів планування, організації інноваційної діяльності та реалізації нововведень [5].

Розвиток інноваційних процесів в освіті зумовлюється інтенсивним розвитком інформаційних технологій; необхідністю підвищення рівня активності та відповідальності педагога за власну професійну діяльність, спрямовану на формування творчої особистості вихованця, готовності до сприйняття та активної діяльності в нових соціально-економічних умовах.

І. М. Дичківська зазначає, що «інноваційні технології» – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів [5]. Інноваційну діяльність як складний і багатоплановий феномен, що своїм змістом охоплює процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, на переведення його в якісно новий стан; системну діяльність щодо створення, освоєння та застосування нових засобів; особливий вид творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції і дії, спрямовані на одержання нових знань, технологій, систем.

Маємо підкреслити, що терміносистема основних понять педагогічної інноватики визначається категоріями «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність» [6]. Критеріями, що визначають їх сутність, виступають такі ознаки як новизна, практична реалізація, ефективність змін педагогічної системи, цілеспрямованість, неперервність, керованість дій суб'єктів нововведень.

Нами з'ясовано, що в Україні інноваційна діяльність передбачена проектом Концепції державної Інноваційної політики (1997) та проектом Положення “Про порядок здійснення інноваційної діяльності у системі освіти” (1999), Планом заходів з реалізації концепції державної політики в інноваційній сфері на 2015–2019 роки. З метою підтримки розвитку економіки України інноваційним шляхом у 2002 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про інноваційну діяльність», який визначає правові, економічні, організаційні принципи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні й установлює форми стимулювання державою інноваційних процесів.

Зупинимось на головному, що згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р., інновації – новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва та соціальної сфери [7]. Продовженням розбудови механізмів державного регулювання інноваційної діяльності в Україні став Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 жовтня 2012 р. відповідно до якого: «Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні – науково і економічно обґрунтовані та визначені відповідно до цього Закону напрями провадження інноваційної діяльності, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень» [8].

Науковці стверджують, що існують постійні сфери розробки інноваційних ідей – підвищення мотивації навчально-виховної діяльності, прискорення темпу навчання, впровадження більш продуманих методів, використання активних форм навчально-виховного процесу, нових технологій навчання та виховання [9].

5. Результати дослідження

У результаті проведеного дослідження вдалося дійти наступних висновків:

– термін «педагогічна інноватика» вивчає закономірності процесів розвитку, формування новацій, нововведень, механізмів управління змінами, подолання опору нововведенням, використання та поширення інноваційної діяльності.

– систематичне вивчення проблем інноваційного розвитку освіти, обумовлене необхідністю її модернізації, почалося в кінці ХХ ст. у США та Західній Європі.

– напрями інноваційних перетворень у галузі освіти визначені в законах України «Про освіту» (1996), «Про інноваційну діяльність» (2002), Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р., Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 жовтня 2012 р.

6. Висновки

Підсумовуючи все вище сказане, відзначимо, що інтенсифікація інноваційних процесів разом із глобалізаційними процесами у сучасному суспільстві приводять до збагачення термінологічної системи, пов'язаними зі сферою технологій. Реалії сьогодення потребують усвідомлення важливості реформування суспільства на інноваційній основі [10]. Подолання інноваційної стагнації потребує розробки нових підходів і принципів формування стратегічної політики держави, а в лінгвістичному аспекті існує попит на комплексні дослідження термінології, лексичний комплекс, лексикографічну базу – тлумачні словники, словники для перекладу з англійської мови на українську і навпаки.

Література

1. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти // Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: Зб. наук.-метод. праць / За ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. – С. 3-14.
2. Хуторской А. В. Педагогическая инновация : учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по педагогической специальности / А. В. Хуторской. – Москва : Академия, 2008. – 256 с.
3. Коновальчук І. І. Терміносистема базових понять педагогічної інноватики // Нові технології навчання. Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ-Вінниця, 2011. – Вип. 69. Частина 1. – С. 70-75.
4. Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Попова О. В. – Харків, 2001. – 468 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

6. Нісімчук А. Сучасні педагогічні технології / А. Нісімчук, О. Падалка, О. Шпак. – К. 2000. – 368 с.
7. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T020040.html
8. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 жовтня 2012 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
9. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. Пометун. – К., 2007. – 144 с.
10. Феномен інновацій : освіта, суспільство, культура : монографія / за ред. В. Г. Кременя. – К. : Педагогічна думка. – 2008. – 472 с.

References

1. Dubasenyuk O. A. (2004). Innovative educational technologies – the basis of the modernization of university education. Zhytomur: ZDU, 314.
2. Khutorskoy A. V. (2008). Pedagogical innovation. Moskva : Akademiya, 256.
3. Konovalchuk I. I. (2011). Terminology of basic concepts of educational innovation, 70–75.
4. Popova O.V. (2001). Development of innovative processes in secondary educational institutions of Ukraine in the twentieth century, Kharkiv, 468.
5. Dychkivska, I. M. (2004). Innovative educational technology. Kyiv: Akademydav, 352.
6. Nisimchuk A., Padalka A., Shpak A. (2000). Modern educational technology. Kyiv, 368 p.
7. The Law of Ukraine “About innovation activity” 4 July 2002. Available at : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T020040.
8. The Law of Ukraine “About priority directions of innovation activity in Ukraine” 16 October 2012 . Available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
9. Pometun O. I. (2007). Encyclopedia online training. Kyiv, 144.
10. Kremen V. H. (2008). The phenomenon of innovation : education, society, culture: monograph. Kyiv, 472.

Ефендієва Світлана Миколаївна

викладач

кафедра іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією

Вищий державний навчальний заклад «Українська медична стоматологічна академія»

вул. Шевченка 23, м. Полтава, Україна, 36000

Контактний тел. 066 461 50 03

E-mail: Angelfromgod@yandex.ru

ID ORCID (0000-0002-9633-0236)

Эфендиева Светлана Николаевна

преподаватель

кафедра иностранных языков с латинским языком и медицинской терминологией

Высшее государственное учебное заведение «Украинская медицинская стоматологическая академия»

ул. Шеченка 23, г. Полтава, Украина, 36000

Контактный тел. 066461 50 03

E-mail: Angelfromgod@yandex.ru

Efendiieva Svitlana

lecturer

department of foreign languages with Latin and medical terminology

Higher Educational Institution "Ukrainian Medical Stomatological Acadfemy"

street. Schevchenko 23, Poltava, Ukraine, 36000

Contact Tel. 066 461 50 03

E-mail: Angelfromgod@yandex.ru

Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Семеновська Л. А. Дата надходження рукопису 09.11.2016

Ефендієва Світлана Миколаївна

відділення нової пошти № 11. Адреса: м. Полтава, вул. Красіна, 79.

Тел. 066 461 5003